

Lis Noer Holmberg (CD):

Nej, det er nu nok lidt firkantet at sætte det op på den måde, synes jeg. Men altså, i øjeblikket har vi en promille på 10, og den fastholder man. Sådan er det ude i amterne i øjeblikket, og hvorfor i alverden skulle man sætte den op? Det har de jo ikke bedt om. De har ikke sagt, at de har brug for en højere promillesats. Men vi mener bare, at der skal være mulighed for, at de kan gøre det mere fleksibelt, så de kan vælge en lavere promille, hvis det er det, de ønsker. Jeg er lidt skuffet, for netop SF, som jeg også har et samarbejde med i Odense Byråd, går meget ind for selvstyre og alt det dér med selvbestemmelse ude omkring. Derfor kan jeg slet ikke forstå, at man ikke vil være med til dette her og bløde op på dette her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Kommunaludvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

12) Første behandling af lovforslag nr. L 87:

Forslag til lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejds-skoler.
Af kulturministeren (Grethe Rostbøll).
(Fremsat 5/11 92).

Lovforslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Poul Erik Dyrland (S):**

Forslaget til en helt ny lov gældende for højskoler, efterskoler m.m. er jo en sammenskrivning af flere lovbestemmelser. Det kan også konstateres, at ministeren benytter lejligheden til at ændre en række bestemmelser og lave en række nye bestemmelser. Det vil jeg vende tilbage til senere i min ordførertale.

Socialdemokratiet betragter det som positivt, at flere lovbestemmelser nu skrives sammen i én lov. En sådan sammenskrivning vil efter min opfattelse virke mere brugervenligt.

I bemærkningerne til forslaget nævnes ofte ordene administrativ forenkling. Det vil jeg nu godt sætte et spørgsmålstegn ved. Det er da rigtigt, at ministeriet ikke længere skal godkende forstander og undervisningsplaner. Men skolerne skal da stadig, selvfølgelig, ansætte forstandere og godkende undervisningsplaner, ja, der lægges endda op til, at skolerne skal udarbejde meget detaljerede, kontrollerbare undervisningsplaner.

Det er da rigtigt, at der laves om på reglerne for rammetilskud og refusionstilskud. På dette område mener jeg at det må være rigtigt at bruge ordet besparelse i stedet for administrativ forenkling. Man har fuldstændig undladt tanker om udvikling og forsøg. Det kalder jeg ikke administrativ forenkling; det kalder jeg besparelser.

Det er også værd at bemærke, at der etableres et kontrolsystem med det formål at kontrollere den decentralisering og den selvforvaltning, som jo egentlig er tanken bag lovforslaget. Der er ikke den store tillid til, at skolerne kan forvalte selv.

I øvrigt har jeg forgæves ledt efter bemærkninger i lovforslaget, der siger noget om, hvordan og i hvilket omfang der skal kontrolleres. Jeg er lidt nervøs for, at vi nu er i gang med at lave et nyt bureaukratisk kontrolsystem, så jeg synes, at man godt kan tillade sig at sætte spørgsmålstegn ved det dér med administrativ forenkling.

Socialdemokratiet vil ikke i dag give tilslutning til lovforslaget, men vi vil give tilslutning til et positivt stykke udvalgsarbejde.

Når vi ikke kan give vores tilslutning nu, skyldes det, at der efter vores opfattelse er en række paragraffer i forslaget, der, når vi nu er i gang med at lave om, trænger til en nærmere overvejelse. Jeg tænker først og fremmest på § 3 og § 4, formuleringerne om prøver, § 9, som jeg tidligere har været inde på, den manglende mulighed for forsøg og udvikling, og § 17, hele spørgsmålet om kursusugens længde, hvor man ikke har lyttet til de meldinger, der er fremkommet i høringssvarene – netop § 17 er central for hele højskoleverdenen – § 18, mindstekrav til antal årselever, og endelig § 19, tilskud til de 18-19-årige elever på efterskolerne.

[Poul Erik Dyrlund]

Vi savner også i forslaget nogle bestemmelser om medarbejdernes situation og position set i forhold til hele beslutningsprocessen på den enkelte skole.

Endvidere er der hele spørgsmålet om skatter og afgifter. Fjerner man refusionen for disse, ser det ud til, at nogle skoler rammes hårde end andre alene på grund af deres placering. Vi har bemærket, hvilket vi i øvrigt hilser med tilfredshed, at der nu er mere præcist formulerede regler om oprettelse af skoler.

Men som sagt tidligere: Vor tilslutning til dette forslag afhænger meget af resultatet af udvalgsarbejdet, og vi er selvfølgelig parate til en nærmere drøftelse af bl.a. de problemer, jeg i min ordførertale har peget på.

Eva Møller (KF):

Jeg vil gerne indlede med at sige, at i modsætning til Socialdemokratiet tør Det Konservative Folkeparti godt allerede nu melde ud, at vi tilslutter os det foreliggende lovforslag.

Det er en forenkling, at alle love om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler samles i én lov. Vi mener, at det gør det nemmere for brugerne at skabe sig oversigt over lovgrundlaget, og dermed er vi fremme ved en mere brugervenlig lovgivning.

Jeg er også tilfreds med den revision, modernisering og opstramning, som ligger i lovforslaget, idet jeg finder, at det er sket med respekt for de skoleformer, vi her lovgiver om.

Skolerne, som vi har til debat i dag, er jo ikke en del af det offentlige skolesystem, men en række skoler, som er udsprunget af engagement hos en række ildsjæle, som med deres skole har ønsket andet end faglighed. Jeg kan her nævne, at man selv taler om almindelse, om folkeoplysning, om skabelse af spændende heltidsmiljøer, om at få tilgodeset særlige idébaggrunde eller tilbygninger til bestemte bevægelser, organisationer osv.

Derfor skal vi naturligvis lovgive med nænsomhed og med respekt for forskelligheden, men det synes jeg som sagt også forslaget lægger op til.

Det er imidlertid således, at selv om man kunne sige, at netop for disse skoler skulle vi ikke lovgive, så er det at holde skole i dagens Danmark så dyrt, at det er nødvendigt med støtte af offentlige midler. Ellers vil tilbudet om disse skoleformer ikke være for alle uanset

indtægt, og hvis der er noget sted i verden, hvor tilbudet om en bred skolegang og om et alternativ til det offentlige skolesystem skal være gældende, så er det naturligvis i Grundtvigs fædreland. Det er der i hvert fald fuld opbakning til fra Det Konservative Folkepartis side.

Vi er også enige i lovforslaget om, at det i dag er rigtigt i et vist omfang at lukke op for, at nogle af skoleformerne kan modtage elever, som ikke bor på skolen. Det er naturligvis klart, at der ikke skal betales fuldt tilskud for disse elever. Jeg skal her gøre opmærksom på, at dette felt ligesom med hensyn til andre af lovforslagets bestemmelser kan vi se på under udvalgsbehandlingen: om netop de tal og de procenter, som er anført i lovforslaget, er de helt rigtige, men for os i Det Konservative Folkeparti er det i hvert fald vigtigt at slå fast, at vi dels ikke ændrer på den særlige idé, der ligger i disse skoleformer, om, at eleverne også bor sammen, lever sammen uden for den egentlige undervisningstid, og at vi dels handler ansvarligt med de offentlige midler. Det er også baggrunden for, at vi finder det rigtigt, at der på en lang række felter skal udarbejdes undervisningsplaner m.v., så vi er sikre på, at der er kvalitet i undervisningen.

Godkendelsesprincipperne og betingelserne, som de er anført i lovforslaget, kan Det Konservative Folkeparti tiltræde. Vi finder det rigtigt, at der både skal være en kreds af engagerede mennesker bag en skole, at der er et godt økonomisk startgrundlag, så man kan være nogenlunde sikker på, at skolen ikke blot bliver en døgnflue, samt at der skal være gode lokaleforhold såvel for elever som for personale og såvel til undervisning som til fritid.

Vi er i Det Konservative Folkeparti tilfredse med, at lovforslaget både forpligter det offentlige til fortsat at støtte disse skoleformer, og at vi samtidig gennem ændrede tilskudsregler opnår bedre budgetsikkerhed såvel for skolerne som for staten.

Selve lovforslaget er som sagt en administrativ forenkling og, som det siges i ministerens bemærkninger, et forslag, der ikke ændrer ved grundlæggende principper, men der er alligevel megen teknik og mange ord og bemærkninger, der skal samle fire skoleformer, der baserer sig på det talte ord og den praktiske gerning, i ét lovforslag, så vi er som sagt åbne over

[Eva Møller]

for justeringer under udvalgsbehandlingen, men vi er helt enige i intentionerne og i de grundlæggende principper i lovforslaget.

Mariann Fischer Boel (V):

Lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler er en lang overskrift på et lovforslag, men jeg synes alligevel, at det uhensigtsmæssige i det helt opvejes af, at det er utrolig praktisk, at man af en overskrift kan se, hvad det egentlig er, forslaget handler om.

Som sagt dækker lovforslaget fire skoleformer, og da det er såkaldte frie kostskoler med stort set de samme støttebetingelser, er der rimelig praktiske begrundelser for, at der er dette lovfællesskab.

Imidlertid er disse skoleformers karakter meget forskellig. Der er dog en anselig afstand mellem en akademiker, der deltager i et højskolekursus om Søren Kierkegaard, og en 15-årig dreng, der tager 8. klasse på en efterskole, og så et ungt menneske, der tager en del af sin køkkenlederuddannelse på en husholdningsskole. Hvis der derfor ikke var anden fællesnævner for disse skoleformer end det økonomiske støttegrundlag, ville en fælleslov ikke være tilrådelig. Når der ikke har været nævneværdig modstand mod lovfællesskabet fra de berørte skoleformer, så hænger det da også sammen med, at der trods alle forskelligheder er en fællesnævner, der rækker langt ud over betingelserne for støtte. Fællesnævneren ligger i begrebet højskoleloven, som den gamle lov populært er blevet kaldt, og som i forslaget er knyttet til begreber som almindelse og folkeoplysning. Disse udtryk har mange nuancer, men i Grundtvigs hjemland vil det dog kunne forventes, at de fastholder skoleformen på det, som er fælles for mennesker.

Jeg mener, at vi med denne lovs ordlyd kan forvente, at skolerne i bestræbelserne på at komme individuelle og specielle interesser i møde ikke glemmer hovedopgaven at være skolen for livet, hvor det enkelte menneske ikke blot lærer at tage et ansvar for sit eget liv, men også for andres.

Peter Seeberg har engang sagt, at dér, hvor de menneskelige fællesskaber ikke er, dér brænder byerne.

Vi bør med tillid forvente, at de frie kostskoler ikke glemmer fællesnævneren, som er det almene og det folkelige.

De forskellige tekniske ting, de forskellige detaljer i lovforslaget, har de foregående ordførere været inde på, og jeg vil da blot påpege, at der ikke er ændret på de grundlæggende principper i loven. I stor udstrækning er lovforslaget egentlig kun en ajourføring af en allerede kendt praksis.

Efter Venstres mening stadfæstes det rigtige princip om den frie etableringsret, hvis der gaves ønsket om at starte en ny skole ligger et folkeligt bagland, en skolekreds, der vil bidrage med al den gnist og dynamik, der sædvanligvis ikke er en mangelvare ved sådan nogle private initiativer. Ligeledes stilles der også et forslag om egnede lokaler på skolerne, og det mener jeg tilgodeser det, vi lægger meget vægt på, nemlig at fastholde kostskoleformen både for unge og for de andre aldersgrupper. Det er vigtigt for forståelsen af det forpligtende fællesskab.

Kvalitet i folkelig oplysning er jo ikke det, at man gør det, men måden altså, at man gør det på.

I Venstre ønsker vi at værne om disse skoleformer, og vi vil deltage i udvalgsarbejdet med en meget positiv holdning.

Pernille Frahm (SF):

Forslaget til ny højskolelov med den lange titel er jo efter ministerens bemærkninger først og fremmest en række administrative ændringer og forenklinger. Forenklinger kan alle jo gå ind for, især forenklinger, der giver mulighed for bredde, åbenhed og udvikling, som er så vigtigt netop på det her område.

Men i nogle tilfælde betyder forenkling åbenbart bare som f.eks. i § 17 i det her forslag og i bemærkningerne til § 17, at forenklingen foregår i Kulturministeriets kontorer. Her flytter man så det administrative arbejde fra ét kontor ud til 104 kontorer ude på de enkelte højskoler, hvor man nu skal sidde og belemres med en masse bureaukratisk arbejde og en masse detaljerede undervisningsplaner, som højst sandsynligt aldrig vil blive brugt til noget som helst fornuftigt uden for skolens fire vægge – alt sammen fordi det statslige tilsyn skrumper ind og skrumper ind og skrumper ind. F.eks. mener vi, at det ville være rimeligt, at det stadig væk var Kulturministeriet, der godkendte de nye højskoleforstandere, og at tilsynet her ikke helt forsvandt.

[Pernille Frahm]

Men der gemmer sig da også en række ændringer, som har mere politisk karakter, og som skal have et par bemærkninger med på vejen. Nu vil jeg ikke stå og gentage alle de indvendinger, som Socialdemokratiets ordfører tidligere kom med, men bare tilføje: Jeg kan ikke støtte, at mindstelevtallet for nye skoler skal forhøjes fra 18 til 24. Jeg mener, man skal fastholde det på de 18, for efter hvad jeg hører fra forskellig side, har det kun ringe økonomisk betydning, for det er ganske få skoler, vi taler om, som kan komme i klemme her, men de skoler ønsker jo altså at eksistere.

Så undrer jeg mig over, at støttelovens bestemmelser om høringer er udgået i bemærkningerne til forslaget § 25 og erstattet af nogle ord om, at drøftelser vil ske i muligt omfang. Det synes jeg er noget pjat. Enten skal man høres, eller også skal man ikke høres. Enten har man en ret, eller også har man ikke en ret, og jeg synes, man skal fastholde retten.

I § 41 nævner man, at der fortsat er mulighed for at søge kommunal støtte til elevbetaling, men vi ved jo godt alle sammen, at efter at det er blevet pålagt kommunerne at give støtte til ophold på efterskoler, så kommer højskolerne længere ned i prioriteringen. Højskoleforeningen beder om, at man følger med i, hvad der sker på de kommunale budgetter på dette punkt, og det kan vi da i hvert fald godt fra SF's side love at vi vil gøre.

I § 12 fastslås det, at skolens ledelse varetages af en bestyrelse, der er ansvarlig over for skolekredsen og Kulturministeriet. Nu har jeg selv arbejdet på et område, der minder lidt om højskolen, og jeg ved, hvordan virkeligheden ser ud, og derfor vil jeg støtte det forslag, der kommer fra Højskoleforeningen om, at man ændrer ordlyden til: Bestyrelsen har det overordnede ansvar i forhold til skolekreds og Kulturministerium.

Jeg synes også, der skal noget med om lærerråd eller medarbejderråd. Vi skal ikke til at lave nogle detaljerede beskrivelser, men jeg synes, det skal nævnes.

Til sidst vil jeg sige, at jeg synes, at det er forkert, at man har fjernet refusionstilskuddet i § 20 til ejendomsskatterne. Det mener jeg skal bibeholdes, for ejendomsskatten rammer efterskolerne helt urimelig hårdt – det er tilfældigt, om de er placeret i byzone eller landzone – så jeg synes, man skal beholde det. For nogle sko-

ler vil en fjernelse betyde en beskæring på helt op til 350.000 kr. i tilskud.

Jeg kan se, jeg har tid endnu, så jeg vil til gengæld hilse velkommen som noget positivt, at retten til at forhandle løn er kommet med via bemærkningerne om ILO-konventionen. Det er bemærkningerne til § 20. Hvem der så skal være forhandlingspartner tror jeg ikke er helt så enkelt, som det fremgår af bemærkningerne, men det står jo stadig væk til bearbejdelse.

Meget i denne lov er i bedste fald overflødig og noget af det, mener jeg, direkte skadeligt. Men vi lover, at vi vil gå positivt ind i udvalgsarbejdet om dette forslag.

Køpke Christensen (FP):

Jeg skal sige, at da Fremskridtspartiets ordfører ikke kan være til stede i dag, er det altså undertegnede, der må fremføre Fremskridtspartiets synspunkter.

Det, jeg vil sige, er, at vi naturligvis anerkender kulturministerens ønske om fremsættelse af dette lovforslag, der jo samler alle lovbestemmelserne om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejds-skoler i én lov.

Det har altid været Fremskridtspartiets mening, at antallet af love og cirkulærer skulle nedsættes til et absolut minimum, og derfor kan vi kun hilse det positivt, at ministeren nedbringer antallet af lovbestemmelser på dette område.

Fremskridtspartiet kan imidlertid, når det gælder selve indholdet af forslaget, ikke stemme for offentlig finansiering af områder, som kan henhøre under begrebet fritidsaktiviteter. De mennesker, der har frimærker som hobby, får heller ikke tilskud til dette. Kendsgerningen er samtidig, at når pengene kanaliseres over de offentlige kasser i stedet for den direkte vej til forbrugeren, opstår der uøkonomisk og usmidig tilrettelæggelse med bureaukrati og spild til følge. Derfor bør skatterne lempes, så befolkningen får råd til dyrere fritidsaktiviteter.

Fremskridtspartiet mener, at et godt uddannelsessystem er vejen frem for Danmarks overlevelse som økonomisk og kulturel nation. Derfor bør alle unge udstyres med en uddannelseskonto på et vist beløb, som den pågældende kan bruge af hele sit liv. Der skal såle-

[Køpke Christensen]

des ikke være nogen økonomi mellem staten og f.eks. folkehøjskolerne, men kun mellem eleven og folkehøjskolen.

Vort udgangspunkt er altså, at folkehøjskolernes med fleres problemer ikke er et resultat af manglende ressourcer, men derimod af, at markedskræfterne er sat ud af spillet på området. Det er derfor, vi med glæde har bemærket, at udviklingen på området ganske som inden for en række andre offentlige ydelser går mod øget decentralisering af ansvaret og øget brugerfinansiering eller brugerstyring.

Et vigtigt punkt i denne udvikling er efter vor opfattelse, at et større og større ansvar for skolernes drift overlades til de enkelte skolers egne administrationer. Men frihed for den enkelte skole må ses i sammenhæng med, at skolen også får ansvar, således at den kan disponere efter kundernes ønsker og behov. Uden denne kundekontrol vil decentraliseringen ingen virkning have.

Er der således tale om reel, nødvendig undervisning, kan Fremskridtspartiet godt acceptere, at det offentlige – i hvert fald i en årrække – beholder finansieringsansvaret og dermed garanterer, at alle har fuldstændig fri adgang til uddannelse. Det vigtige i denne ændring er imidlertid, at magten over systemet overføres til brugerne, at de kan vælge imellem flere tilbud på markedet, et marked, der i udgangspunktet er domineret af offentlige skoler.

Generelt kan Fremskridtspartiet altså ikke støtte dette forslag, da det dels betyder strengere betingelser for start af nye skoler, dels medfører øgede midler til skolerne og ikke til eleverne.

Charlotte Enevoldsen (CD):

Da CD's ordfører, fru Jette Pors, ikke kan være til stede, vil jeg gøre rede for CD's holdning.

Centrum-Demokraterne ser med velvilje på de stramninger, der er lagt op til på tilskudssiden. Overordnet finder vi det fornuftigt at sikre skolerne et større elevgrundlag og sikre kostskoleelementet i et videre omfang end tidligere.

Hvad angår godkendelsen af skolerne, lægger forslaget op til en stramning på det økonomiske område, således at der sikres en opbakning fra en skolekreds og der stilles et økonomisk krav til denne kreds for at oprette en sko-

le. Hvordan dette økonomiske bagland skal være, er dog ikke defineret nærmere i lovforslaget, men det må så være noget, man skal kigge på i det efterfølgende udvalgsarbejde.

CD mener, det er vigtigt med dette økonomiske krav til baglandet, idet det sikrer, at skoler ikke alene baserer sig på de driftsmæssige fordele, lovgivningen giver, og oprettelse ikke alene baserer sig derpå.

Ydermere finder vi det væsentligt, at lokalekravene strammes op, så højskolen kan være den kostskole, den bør være, netop fordi vi ønsker en skelnen mellem højskoleformen og øvrige skoleformer.

Endelig finder vi det vigtigt, at vi ved, hvad vi betaler for. Forslaget lægger op til nogle fysiske rammer, men indholdet, det, der egentlig er det væsentlige, er ikke sikret via loven, men skal bestemmes lokalt. Tidligere sikrede ministeren, at der var et indhold, som var i overensstemmelse med formålet dels via godkendelse af skolelederen, dels via godkendelse af undervisningsplanerne. Den udvikling, som lovforslaget lægger op til på dette område, finder vi i CD lidt betænkelig, og det vil vi selvfølgelig fokusere på i det videre udvalgsarbejde, som vi naturligvis vil gå positivt ind i.

Ole Vig Jensen (RV):

Forud for dette lovforslags fremsættelse er der jo forløbet en ganske lang proces. Jeg husker, at der siden vedtagelsen af 10-punktsprogrammet her i Folketinget i midten af 1980'erne har løbet en debat skoleformerne imellem og mellem skolerne og mange andre om, i hvilken udstrækning der var ønske om eller brug for en revision af det eksisterende lovgrundlag eller en helt ny lov. Men i modsætning til det øvrige folkeoplysningsområde og til andre dele af voksenundervisningen har der ikke været behov for grundlæggende ændringer på dette område. Det er tilfredsstillende, at denne konklusion – sådan som jeg har opfattet den – meget langt bygger på en dialog med og mellem skoleformerne.

Lovforslaget her er da også nærmere udtryk for en tilpasning, en ajourføring til en allerede anvendt praksis på en række områder, og det gælder såvel for skolerne, som det gælder for staten. Vigtige principper i den eksisterende lovgivning fortsætter uændret. Når der ikke er lagt op til grundlæggende ændringer, ligger

[Ole Vig Jensen]

det selvfølgelig også i sagens natur, at formålet med de frie kostskolers virksomhed stort set er som hidtil.

Der har været megen debat om den valgte formålsformulering, vel nok i særlig grad i højskoleverdenen, men jeg tror, at ministeren ved at tilføje begrebet »folkeoplysning« får angivet formålet både markant og tilpas bredt.

Det nye og i nogen udstrækning allerede praktiserede er muligheden for at optage og medregne det, vi kalder dagelever. Der lægges op til, at de kan udgøre op til 15 pct. og en nedsat tilskudssats på 70 pct. Jeg tror, det er en rigtig vej at gå. Det er en imødekommelse af et aktuelt behov. Man kan ikke afvise, at det måske kan medføre problemer for eksisterende skoler, men det må vi se nærmere på under udvalgsarbejdet. Jeg mener også, at ministeren selv er opmærksom på det.

Der er også mulighed for at tilrettelægge kurser anderledes end hidtil, nemlig som 4-dages-kurser, kurser af fire dages varighed. Man kunne måske næsten sige, at her er tale om en lovliggørelse af noget, der allerede eksisterer, men i hvert fald kan man sige, der er det gode ved det, at det giver mulighed for nye tilrettelæggelsesformer og måske også mulighed for at få fat i nye grupper. Det vil vi se positivt på.

Kravet om mindste antal elever, som hæves fra 18 til 24, er der på den ene side meget der taler for med den begrundelse, at på den måde skaber man et bedre miljø på skolerne både pædagogisk og socialt, men jeg er også nødt til at sige, at jeg ikke er sikker på, at man skal hæve tallet til 24. Der er tale om en mindretalsbeskyttelse, som vi har haft plads til, råd til, igennem en lang årrække, og jeg synes, vi må se lidt grundigere på det under udvalgsarbejdet.

Så vil jeg tage et par enkelte punkter, som kan komme til at betyde noget. Der bliver i forbindelse med rammetilskuddene tale om en vis omfordeling mellem skolerne. Især rammer det skoler, der har et stort areal, og skoler med høje ejendomsskatter. Jeg tror, vi er nødt til at se nærmere på virkningen af forslaget, som det er udformet nu; det er ikke utænkeligt, at vi kan finde en bedre måde at sikre alle på.

Når det gælder statslånene, som er en velkendt sag og en øm sag, fordi der aldrig har været midler nok og endnu mindre er det i dag,

så vil jeg allerede nu bebude, at vi bliver nødt til at hæve grænsen for at give statslån fra de nuværende 20 pct., hvilket også medfører, at vi bliver nødt til på finansloven at finde udvej for at øge bevillingen. Det begrundes, synes jeg, først og fremmest i, at den ordning, som finansministeren lancerede – synes jeg i og for sig med god grund på det pågældende tidspunkt – nemlig at man havde mulighed for at optage realkredit, ikke er til stede i det omfang, som finansministeren forventede det, og slet ikke i det omfang, som skolerne har behov for, og virkningen af det mener jeg i virkeligheden ikke er til gavn heller for staten. Så jeg anmelder, at det vil vi gerne se nærmere på.

Vi kan måske også komme til at se på den statslige elevstøttebevilling, fordi det jo ikke er nogen hemmelighed, at den kommunale støtte på det område, som ganske vist er frivillig, mere eller mindre falder helt væk til skade for den gruppe af elever, og det mener jeg kan gøre, at staten må føle stærkere forpligtelser end måske hidtil.

Om efterskolerne, som har rejst et særligt problem vedrørende specialundervisningen og de vilkår, der gælder, vil jeg sige, at også her synes jeg, der er god grund til nærmere at se på, om vi kan formulere det anderledes. Og endelig vil jeg for efterskolernes vedkommende sige om alderskriterierne, at hvis vi skal tilgode den gruppe af elever på efterskolerne, som i øjeblikket oftest omtales som sent udviklede, så bliver vi nødt til at dispensere, i hvert fald indtil vi på et senere tidspunkt gennem anden lovgivning har gennemført forbedrede muligheder for de pågældende elever.

Vi ser positivt på lovforslaget og mener, det danner et godt grundlag for en endelig vedtagelse i denne samling.

Lysholm Christensen (KRF):

Med dette lovforslag justeres der nænsomt ved hjerterødderne til noget af det, som vi kalder ægte dansk. Det danske folks rødder stikker naturligvis langt dybere end folkehøjskolernes, men folkehøjskolernes 140-årige historie fylder alligevel meget i billedet af, hvad vi kalder dansk og oplever som dansk. En broget mangfoldighed af skoler, som udtrykker sig i ord, i idræt, billeder, kunst, musik og livssyn. En pæredansk opdagelse – ikke en opfindelse – som har sit udspring i folkelige og kristelige

[Lysholm Christensen]

vækkelser i forrige århundrede. Efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejds-skoler er børn af højskoletraditionen, de hører med til familien, og derfor er det naturligt at samle lovgivningen i én lov trods visse forskelle.

Der er mange følelser og traditioner i denne sektor, og derfor oplever vi også en engageret debat om centrale ord og begreber i denne tid. Nogle kan diskutere længe og inderligt, om undervisningen skal defineres som livsoplysning eller folkelig oplysning. Andre siger det på en mere markant måde: De tager ladegreb på deres pennalhus, når de hører udtrykket almindelig undervisning! Ja, jeg ved ikke, hvordan man gør det, men morsomt lyder det da. Det afgørende for mig er, at skolerne bevarer deres frihed til selv at beskrive og virkeliggøre deres formål, og forslaget formuleringer virker for mig at se ikke indskrænkende på denne frihed til selv at beskrive holdninger og idégrundlag.

Mindstekravet om 24 årselever er jeg derimod ikke helt sikker på er rimeligt sat. Det er en livsbetingelse for højskoletraditionen, at der sker fornyelse, og alt nyt begynder jo i det små. Jeg vil medgive, at et kostskolemiljø på 18 elever kan virke noget tyndt, men jeg må alligevel tage et lille forbehold på dette punkt.

Så er der spørgsmålet om ejendomsskatterne, som er foreslået fjernet fra refusionsdelen. Det vil ramme urimelig hårdt på nogle få skoler, og derfor vil jeg foreslå, at man løser det på den måde, som vi har fået det foreslået af en af skoleforeningerne, nemlig at man ganske enkelt sætter et loft ind og kun refunderer udgifter, der ligger over en vis grænse, f.eks. 40.000 kr. Så er der kun et lille antal skoler tilbage i refusionsordningen.

Spørgsmålet om skolekredsen, § 10, stk. 2, har jo været genstand for en del debat. Jeg er enig i, at der skal være en kreds af mennesker, som ønsker en given skole. En skole er et levende fællesskab, der har sit liv og sin tid, og skolekredsen er skolens liv. Derfor er det vigtigt, at denne skolekreds er levende og engageret og virker i skolens nærhed. Men hvordan definerer vi denne kreds? Hvad forstås der ved »en anden offentlig myndighed«? Kan en landsbevægelses lokalforeninger vælge til bestyrelsen? Skal alle vælges på en generalforsamling? Der er nogle spørgsmål her, vi må have afklaret. Jeg er glad for, at foreninger kan

indgå i skolekreds-begrebet. En forening er jo i høj grad også en del af det folkelige bagland, der kan stå bag en skole.

Så vil jeg nævne et problem omkring elevtilskuddet til folkehøjskoler. Det er rimeligt og godt, at arbejdsløse har mulighed for at få en betydelig del af skoleopholdet betalt – nu ved jeg godt, at dette problem ikke er noget, der specielt kan løses i denne lov, men jeg tillader mig alligevel at nævne det – men ordningen med dette tilskud til arbejdsløse har jo udviklet sig sådan, at man på en given skole kan skrive »fjols« og »tåbe« på ryggen af de få elever, som selv betaler det meste af opholdet, og deres kammerater kan spørge: Hvorfor sørgede du ikke for at blive fyret, inden du startede på skoleopholdet? Det er ikke rimeligt; her er et problem. Det var måske bedre at overveje at få et højere fast tilskud fra stat og kommune til højskoleophold.

Til sidst vil jeg sige, at der er et problem i forbindelse med Diakonhøjskolen i Århus. Det vil være meget beklageligt, om man for denne velfungerende skole ikke finder en løsning på spørgsmålet om 15 pct. hjemmeboende elever. Jeg ved godt, der er en 5-års-overgangsperiode, men vi skulle helst ikke lukke skoler på det problem.

Vi medvirker fra Kristeligt Folkepartis side gerne til et positivt udvalgsarbejde, som ligger foran os nu.

Kulturministeren (Grethe Rostbøll):

Mange tak for den positive modtagelse. Der er mange tekniske spørgsmål, og jeg stiller mig naturligvis meget gerne til rådighed for det udvalgsarbejde, der kommer, for at udrede også de tekniske spørgsmål.

Selve støtteleven, tilskudsordningerne, er meget komplicerede, og det er selvfølgelig en stor samlet lovgivning at få alle disse ting med i den samme lov, som nu også arbejder med formålsparagrafferne.

Når vi taler om udvikling og forsøg, som hr. Poul Erik Dyrhund er inde på, er det vores opfattelse, at de enkelte skoler har alle de forsøgs- og udviklingsmuligheder, de selv vil. Vi har oplevet, at de beskedne forsøgspuljer, der har været, i virkeligheden var overflødige, fordi rammerne for den enkelte skoles virksomhed gør, at man kan sætte uendelig meget i gang. Det er jo derfor, vi har denne frie skole-

[Kulturministeren]

lovgivning. Det er skolerne, der har visioner og forestillinger og har fingeren på pulsen i forhold til det, der sker i samfundet, og der er meget vide rammer for, hvad man kan indoptage i undervisningen og i de projektarbejder, man sætter i gang. Det er vores opfattelse, og det er min egen helt personlige opfattelse, at den udvikling på de frie skoler trives ganske glimrende.

Hr. Poul Erik Dyrland nævner en lang række paragraffer. Vi må se nærmere på det og gå tættere på de tekniske spørgsmål. Jeg tror ikke, vi skal tage det op her i dag, men vi stiller os gerne til rådighed også for en teknisk gennemgang af de spørgsmål.

Tak til fru Eva Møller, som også går lidt nærmere ind på det indholdsmæssige omkring almindelse og folkeoplysning. Jeg er glad for, at så mange af ordførerne nævner den tradition, som lovforslaget er en del af. Vi lovgiver ikke tæt på formålsparagrafferne. Hver enkelt skole skal have den frihed og den forskellighed, der ligger i skolens vedtægter, og formulere holdninger og en snæver beskrivelse eller en vid beskrivelse, efter hvad man ønsker. Jeg har selv lagt vægt på at fastholde det almindelige i formålsparagraffen, fordi mange skoler stadig væk har det i deres vedtægter, og derfor synes jeg, det er vigtigt at fastholde den del.

Det er rigtigt, som fru Eva Møller fremhæver, at der ikke ændres i det grundlæggende. Det er min opfattelse, at vi er i en meget god periode for alle de frie skoleformer og at det samlede lovkompleks her har til formål at justere den praksis, som vi har arbejdet med i de senere år. Og det er jo dejligt, at selve den hovedopgave, som fru Mariann Fischer Boel nævnte, der ligger i »skolen for livet«, i det mere eksistentielle, det holdningsprægede, faktisk har haft medvind i de senere år, i 1980'erne.

Vi har også ønsket at fastholde den frihed, der ligger i at kunne oprette skoler. Vi har forsøgt at skærpe oprettelseskriterierne, ikke bare af hensyn til vores bevillinger, men sandelig også af hensyn til skolerne. Det er jo vigtigt, at den kreds, der står bag en ny skole, har gode bygninger, har boliger til forstander og lærere, at man ikke begynder et skolearbejde på en alt for svag finansiering. Når vi mener, det har været nødvendigt at skærpe oprettelseskriterierne

– hvilket alle egentlig har tilsluttet sig – så er det også for at sikre den enkelte skole. En fri skole kan jo gå konkurs. Det er måske ikke alle i en større offentlighed, der ved det, men rent faktisk er det et hårdt arbejde at drive en skole, og de økonomiske betingelser skal være i orden. Men vi har lagt stor vægt på at beholde den frie etableringsret, og vi har også lagt stor vægt på, at loven også tilsigter fri optagning af elever.

Til fru Pernille Frahm, som også går ind i en række af de mere tekniske spørgsmål i forbindelse med elevtallet for oprettelse af skoler: Jeg har bemærket, at flere har været inde på, at de 24 kan være for højt sat. Vi må drøfte det under udvalgsarbejdet. Jeg tror, at vi skal være meget opmærksom på, at det skærpede kriterium netop ikke har en besparelseshensigt. Det er en fordeling skolerne imellem. Det har derimod en finansiel baggrund. Meget små skoler har selvfølgelig svært ved at køre rundt, og vi har lavet umådelig lempelige overgangsperioder, helt op til 5 år, og vi har lavet dispensationsmuligheder for de skoler, der i forvejen har en speciel tradition. Jeg har været meget opmærksom på, at ingen af de nu eksisterende skoler skulle rammes af en restriktiv lovgivning.

Til Fremskridtspartiets hr. Tom Behnke kunne jeg måske sige, at jeg står lidt tøvende over for, hvad der egentlig var målet med det, der blev sagt.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Hr. Køpke Christensen!

Kulturministeren (Grethe Rostbøll):

Undskyld, hr. Køpke Christensen, undskyld min fejltagelse. Når vi taler om de frie skoler, er der jo faktisk tale om en brugerbetaling. Hvis man ser positivt på en uddannelsesmulighed med en selvbetaling, så er der jo dog i forhold til de offentlige skoler her tale om en brugerbetaling, endda for en del af skolerne en ret høj brugerbetaling. Der er tale om en uddelegering af ansvar, og jeg synes egentlig på mange måder, at de frie skoler opfylder de krav, Fremskridtspartiet måtte stille til ungdomsuddannelserne.

Også tak til fru Charlotte Enevoldsen, der viser velvilje over for hele lovkomplekset og også understreger, hvor vigtigt det er med sko-

[Kulturministeren]

lekredsen. Jeg har været meget glad for, at ordførerne har understreget i deres taler, at det er så vigtigt med baglandet.

Tak til hr. Ole Vig Jensen. Man kan tydeligt mærke, at min forgænger er meget grundigt inde i forholdene. Vi har jo i mange år drøftet muligheden for at samle dette lovområde i én stor, samlet lovgivning.

Der er en lang række detaljer, og det er vigtigt at få dem afklaret, så vi både kan se på oprettelseskriterierne, på de korte kurser og så fastholde formålet med selve højskole-, efterskole-, husholdningsskoletanken, så vores skoler ikke ændres til kursusjendomme. Jeg kan mærke, at hr. Ole Vig Jensen er meget opmærksom på, at vi skal fastholde de lange kurser. Vi skal fastholde en god økonomi for eleverne og for skolerne, så skolerne ikke udvikler sig til kursusjendomme.

Vi må se på det særlige spørgsmål om de sent udviklede; vi er opmærksom på det. Der er en stor evaluering på vej, som kommer til foråret, og vi må overveje, om vi dér skal tage en justering af lovgivningen, fordi vi sikkert ikke kan nå at inkorporere de resultater, som måtte komme af den evaluering.

Hr. Lysholm Christensen er inde på den frie formålsparagraf, dette, at det netop er skolens opgave at beskrive holdninger og idégrundlag. Hr. Lysholm Christensen understreger også behovet for en skolekreds, og jeg er glad for, at hr. Lysholm Christensen har bemærket, at jeg har indskrevet foreningerne specielt i bemærkningerne. Jeg mener, at det er meget vigtigt, at det folkelige bagland, som også er i en dansk foreningstradition, er med.

Når vi taler om offentlige myndigheder, taler vi om kommunerne. Vi mener ikke, at de frie skoler alene kan have en skolekreds, der består af kommunale myndigheder.

Også tak for tilsagnet om at se på de nærmere detaljer. Jeg kan bekræfte, at vi i høj grad har talt om, at de eksisterende skoler – også Diakonhøjskolen – ikke skulle rammes af restriktive bestemmelser.

(Kort bemærkning).

Poul Erik Dyrlund (S):

I Socialdemokratiet respekterer vi skam fuldt ud, at kulturministeren har fået det indtryk, at der ikke er behov for at afsætte forsøgs- og udviklingsmidler. Det er nu ikke det ind-

tryk, vi får, når vi studerer de hørings svar, vi har fået fra forskellige kredse i kostskoleverdenen. Der peger man netop på, at der stadig væk vil være behov for, at der afsættes penge til dette formål.

Det er også sådan, så vidt jeg kan konstatere, at der har været stillet indtil 1 mio. kr. til rådighed på finansloven, men over en ganske kort årrække har man faktisk sparet disse penge væk, og så vidt jeg kan erindre, er der kun ca. 100.000 kr. tilbage på finansloven for 1993. Altså, der har været en stærkt faldende kurve.

Kulturministeren nævner selv de små skolers økonomiske problemer. Jeg har i øvrigt den opfattelse, at det ikke er lukrativt at drive kostskoler i dag, og jeg mener ikke, at man ligefrem svømmer i penge i et sådant omfang, at man kan sætte forsøgs- og udviklingsaktiviteter i gang. Derfor har vi den opfattelse, at man bør lytte til de kredse, der siger, at der fortsat vil være behov for forsøg og udvikling. På alle andre områder er det jo netop noget af det, man satser på, for at forbedre fremtidens tiltag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Ivar Hansen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Kulturudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Første behandling af lovforslag nr. L 85:

Forslag til lov om ændring af lov om gymnasi- et m.v. (Afskaffelse af betaling for fotokopier m.v.).

Af Aage Frandsen (SF) m.fl.
(Fremsat 3/11 92).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling